

اسلام‌پژوهش‌های روان‌شناختی

سال هشتم، شماره دوم، پیاپی ۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۱ (ص ۱۱۵-۱۳۰)

رابطه نگرش‌های ناکارآمد و عواطف مثبت و منفی با نگرش به روابط فرازناشویی؛ با توجه به نقش واسطه‌ای جهت‌گیری دینی در زوجین در آستانه طلاق

The relationship between dysfunctional attitudes and positive and negative emotions with attitudes towards extramarital relationships; Considering the mediating role of religious orientation in couples on the verge of divorce

محمد رضا احمدی / دانشیار و عضو هیئت علمی موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، قم، ایران.
محمد حسین زمانی لاری / فرهنگی، لار، ایران.

Mohammadreza Ahmadi / Assistant Professor, Imam Khomeini Educational and Research Institute, Qom, Iran. [dolatkah110@gmail.com](mailto:dolatkhah110@gmail.com)

Mohammad Hossein Zamani Lari / Education, Lar, Iran.

Abstract

Couples are the founders of the family and the family is the main pillar of the society, therefore the health and dynamics of the society depend on the health of the family and the couple. Since the purpose of the present study is to examine the relationship between dysfunctional attitudes and positive and negative emotions with attitudes toward extramarital relationships, considering the mediating role of religious orientation in couples on the verge of divorce, it is descriptive-correlational in terms of the type of research. The statistical population of the research was all the couples on the verge of divorce in Lar city of Fars province, and 200 people were selected as a sample using the multi-stage cluster sampling method.

چکیده

زوجین پایه‌گذار خانواده و خانواده رکن اصلی جامعه هستند به همین دلیل سلامت و پویایی جامعه در گرو سلامت خانواده و زوج است. از آنجا که هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه نگرش‌های ناکارآمد و عواطف مثبت و منفی با نگرش به روابط فرازناشویی با توجه به نقش واسطه‌ای جهت‌گیری دینی در زوجین در آستانه طلاق است، از نظر نوع پژوهش توصیفی - هم‌بستگی است. جامعه آماری پژوهش، کلیه زوجین در آستانه طلاق شهر لار استان فارس بود که با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای ۲۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این تحقیق برای اندازه‌گیری متغیرهای مورد بررسی از پرسشنامه نگرش به خیانت (روابط

In this research, to measure the studied variables from the questionnaire of attitude towards infidelity (extramarital relations); Questionnaire of religious orientation, questionnaire of ineffective attitudes and questionnaire of positive and negative emotions were used. The findings show that there is a positive relationship between dysfunctional attitudes and negative emotions with extramarital relationships. The relationship between religious attitudes and extramarital relationships is negative, and there is no significant relationship between positive emotions and extramarital relationships.

Keywords: Ineffective attitudes, Positive and negative emotions, Extramarital relations, Religious orientation.

فرازناشویی)؛ پرسشنامه جهت‌گیری دینی، پرسشنامه نگرش‌های ناکارآمد و پرسشنامه عواطف مثبت و منفی استفاده شد. یافته‌های به دست آمده نشان دهنده آن است که بین نگرش‌های ناکارآمد و عواطف منفی با روابط فرازناشویی رابطه مثبت وجود دارد. ارتباط بین نگرش‌های دینی با روابط فرازناشویی، منفی است و بین عواطف مثبت و روابط فرازناشویی رابطه معناداری وجود ندارد. به طور کلی، به نظر می‌رسد با تقویت جهت‌گیری دینی همسران، می‌توان باعث کاهش بروز روابط فرازناشویی شد.

کلیدواژه‌ها: نگرش‌های ناکارآمد، عواطف مثبت و منفی، روابط فرازناشویی، جهت‌گیری دینی.

مقدمه

خانواده یکی از مهم‌ترین سیستم‌های اجتماعی است که با ازدواج دو جنس مخالف شکل می‌گیرد و تداوم آن از اهمیت بسیاری برخوردار است (مؤمنی و کاظمی، ۱۳۹۰). بی‌شک، زوجین پایه‌گذار خانواده بوده و خانواده رکن اصلی جامعه است (ژانگ^۱، ۲۰۱۹) و در خانواده سالم، زن و شوهر نسبت به اصول خانوادگی متعهد هستند و از احساسات زودگذر و موقت خبری نیست و روابط، عاشقانه و بر ارزش‌های انسانی و برابر مبتنی است (عدل و همکاران، ۱۳۹۷). مهم‌ترین فرض روابط عاشقانه منحصر به فرد بودن آن است؛ یعنی اعتقاد به اینکه هر دو نفر از نظر مسائل عاطفی و جنسی به یکدیگر متعهد باشند که کوچک‌ترین لغزش در این تعهد سبب بروز پدیده آسیب‌زای خیانت می‌شود (مکدنیل^۲، ۲۰۱۸). که یکی از دلایل عمده طلاق و ازهم‌پاشیده شدن خانواده‌ها است.

با توجه به اهمیت خانواده و تأثیرات آن بر جامعه و همچنین با توجه به افزایش

1. Zhang.

2. McDaniel.

شیوع روابط فرازناشویی و پیامدهای ناگوار آن، پژوهش‌ها به دنبال کشف ابعاد مختلف خیانت زناشویی، عوامل مؤثر بر آن و ارائه راهکارهایی برای ارتقای سلامت خانواده هستند (هارلی^۱، ۲۰۱۵). در سطح بین‌المللی، درصد افراد درگیر در خیانت زناشویی چیزی میان ۱۵ تا ۷۰ درصد برآورد شده است. در ایران آمار مشخصی در این زمینه وجود ندارد و درصد اشخاص متأهل عهدشکن از پژوهشی به پژوهشی دیگر متفاوت است یک توضیح برای این اختلافات گسترده، ممکن است محافظه‌کاری پاسخ‌دهندگان در این موضوع باشد (حبیبی و حیدری، ۱۳۹۴)

از دیگر متغیرهایی که تأثیر منفی بر رابطه همسری دارد، نگرش‌های ناکارآمد (باورهای غیرمنطقی) است. رفاهی و شمس‌الدینی (۱۳۹۴) به این نتیجه رسیدند که نگرش‌های ناکارآمد، پیش‌بین دلزنگی زناشویی است. مفهوم نگرش‌های ناکارآمد اولین بار توسط بک^۲ در توصیف افکار بیماران افسرده مطرح، و نقطه عطفی شد تا پژوهشگران، مشاوران و درمانگران زوج و خانواده به اهمیت ذهنیت زوج‌ها در سازگاری یا رضایت از زندگی زناشویی پی برند. منظور از باورهای غیرمنطقی و نگرش‌های ناکارآمد، افکار نادرست و نامنطبق با واقعیت درباره خود، جهان و آینده است (استراوس^۳، ۲۰۱۸). وجود این نگرش‌ها در زوجین سبب تغییر ذهنیت آنها نسبت به موضوع عشق، صمیمیت و رابطه می‌شود. این امر مهم، و نشان‌دهنده این است که تعاریف جدیدی از این مقولات برای زوجین صورت گرفته است که به صورت کاملاً مشهود بر روابط آنها تأثیرگذار خواهد بود (ایراندوست، و همکاران، ۱۳۹۷). نگرش‌های ناکارآمد با تأثیرگذاری بر جنبه‌های مختلف زندگی زوجین سلامت روان آنها را با مشکل روبه‌رو می‌کند و سبب بروز تعارضات مختلف و کاهش روابط صمیمی می‌شود و حل آنها را با دشواری بیشتری روبه‌رو می‌کند (فینچام^۴، ۲۰۱۷).

بنابراین نگرش به روابط فرازناشویی را می‌توان مجموعه‌ای نسبتاً پایدار از باورها، احساسات و گرایش‌های رفتاری نسبت به برقراری رابطه فیزیکی یا عاطفی یا ترکیبی از این دو با شخصی خارج از رابطه زناشویی تعریف کرد. به عبارتی دیگر، فرد ارزیابی مطلوبی از روابط فرازناشویی دارد و بنابراین، افرادی که نگرش مثبتی به روابط فرازناشویی دارند، این

---

1. Harley.

2. Beck.

3. Straus.

4. Fincham.

موضوع را مطلوب تلقی می‌کنند و بیشتر به خیانت زناشویی تمایل دارند؛ در نتیجه، بیشتر احتمال دارد درگیر روابط فرازناشویی شوند (واتلی^۱، ۲۰۰۸). خسروی، حیدرنیا و نظیفی (۱۳۹۸) نشان دادند که نگرش مذهبی می‌تواند نگرش مثبت به خیانت زناشویی را کاهش دهد. جهت‌گیری مذهبی، نگرش نظام‌داری از باورها و اعمال نسبت به امور مقدس است. نگرش به امور ماورایی است که دستیابی و تقویت آن، ثبات، استمرار و پایداری فرد در جامعه را موجب می‌شود. نگرش مذهبی در زندگی زناشویی به اهمیت ازدواج به‌عنوان رابطه‌ای مقدس و نهادی تأکید می‌کند که از سوی خداوند بنا نهاده شده است (دولاهیت و همکاران^۲، ۲۰۱۲).

آلن و همکاران^۳ (۲۰۱۲) چارچوبی برای مطالعه خیانت پیشنهاد کردند که شامل سه حوزه فردی، رابطه‌ای و موقعیتی است. مذهب ممکن است در هر کدام از این حوزه‌ها قرار گیرد و با خیانت رابطه داشته باشد. در سطح فردی، تعالیم دینی بر اهمیت ازدواج، وفاداری و ممنوعیت روابط فرازناشویی تأکید می‌کند (آتکینز و کسل^۴، ۲۰۰۸). در پژوهشی توتل و دیویس^۵ (۲۰۱۵) دریافتند دین‌داری احتمال خیانت زناشویی را در بین زوجین کاهش می‌دهد. مذهب می‌تواند در بحران‌های زندگی، همسران را از خیانت حفظ کند و بدین‌گونه مذهب می‌تواند روابط خارج از ازدواج را کاهش دهد. بشریپور (۱۳۹۴) نیز بیان می‌دارد جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی، عاملی حفاظتی در برابر خیانت زناشویی است.

در سطح رابطه‌ای، ماهونی و همکاران^۶ (۲۰۰۸) پژوهشی انجام دادند که چگونه زوج‌های مذهبی با داشتن دیدگاه معنوی به روابطشان و نزدیکی به خدا ازدواجشان را مقدس می‌دانند؛ بنابراین زوج‌هایی که باورهای مذهبی و فعالیت‌های معنوی مشابهی را به اشتراک می‌گذارند، روابط زناشویی خود را بهبود می‌بخشند؛ بنابراین، هر سه سطح فردی (برای مثال، تعالیم دینی و سازگاری شناختی با مشاهده خود به‌عنوان فرد مذهبی)،

1. Whatley.

2. Dollahite et al.

3. Allen et al.

4. Atkins & Kessel.

5. Tuttle & Davis.

6. Mahoney et al.

رابطه‌ای (برای مثال، تقدس ازدواج و اشتراک‌گذاری فعالیت‌ها و باورها بین همسران) و موقعیتی (برای مثال، اشتراک‌گذاری ارزش‌های جامعه و رابطه) ممکن است روی احتمال درگیری افراد در خیانت تأثیر بگذارند (آتکینز و کسل، ۲۰۰۸).

داشتن رابطه منفی با همسر به همراه نشان‌دادن عواطف منفی سبب پایین‌آمدن رضایتمندی زن‌نشویی می‌شود؛ اما بیان احساسات مثبت، شادی، گوش‌دادن فعال، داشتن رابطه مطلوب با همسر، رضایتمندی زن‌نشویی را افزایش می‌دهند (شاه سیاه و همکاران، ۱۳۹۰). ژانگ^۱ (۲۰۱۹) معتقد است نشان‌دادن عواطف منفی از جمله ترس، احساس حقارت، کینه، خشم و عصبانیت سبب ایجاد سبک دلبستگی ناایمن و کاهش رضایت زن‌نشویی در زندگی زوجین می‌شود. از طرفی مکدنیل^۲، (۲۰۱۸) بیان کردند زنان و مردانی که عواطف منفی نسبت یکدیگر نشان می‌دهند، در طول زمان دچار نارضایتی زن‌نشویی می‌شوند و کیفیت زندگی زن‌نشویی آنها کاهش می‌یابد. هیجان‌ات مثبت زوجین تأثیر بسزایی در روابط زن‌نشویی دارد و برعکس عواطف منفی سبب می‌شوند افراد به سوی روابط فرازنشویی روی آورند (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۶). افرادی که از رضایتمندی کمتری در روابط برخوردارند، به احتمال بیشتری به روابط فرازنشویی روی می‌آورند (هارلی^۳، ۲۰۱۵).

روابط فرازنشویی رابطه عاطفی یا جنسی خارج از رابطه زن‌نشویی است (استراوس^۴، ۲۰۱۸). باید در نظر داشت خیانت زن‌نشویی نه تنها در میان زوجین مشکل‌دار، ممکن است در میان همسرانی نیز رخ می‌دهد که روابط خوب و سالمی دارند و از زندگی مشترکشان راضی هستند. منتهی همسران مشکل‌دار و ناموفق آسیب‌پذیری بیشتری در این زمینه دارند (کاوه، ۱۳۸۷).

با توجه به اینکه خانواده اساسی‌ترین بنیان جامعه است و افراد در آن رشد و نمو پیدا می‌کنند و از طریق آن وارد جامعه می‌شوند، بدون تردید سلامت خانواده در سلامت جامعه تأثیرگذار است و با توجه به آثار و عواقبی که خیانت زن‌نشویی بر ازدواج و خانواده دارد، مطالعاتی از این نوع ضرورت پیدا می‌کند. با وجود پژوهش‌های متعدد در راستای تبیین رابطه نگرش‌های ناکارآمد و نگرش به روابط فرازنشویی بررسی‌ها نشان می‌دهد که هیچ مطالعه‌ای

1. Zhang.

2. McDaniel.

3. Harley.

4. Straus.

تاکنون با بررسی نقش میانجی متغیرهای مطرح شده انجام نشده است. از طرفی، در این پژوهش با توجه به اهمیت، حساسیت و پیچیدگی مسئله و همچنین نبود شواهد پژوهشی کافی در مورد ارتباط پدیده‌های یاد شده با رابطه نگرش‌های ناکارآمد و با در نظر داشتن اینکه رابطه نگرش‌های ناکارآمد می‌تواند هسته اساسی بسیاری از سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روابط زناشویی باشد، پژوهش‌های لازم در راستای شناسایی عوامل تعیین‌کننده نگرش به روابط فرازناشویی و ارائه راهکارهایی برای سلامت روابط زوجین شواهدی به دست می‌دهد که می‌تواند راهگشا باشد. بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال پاسخی برای این سؤال است که آیا جهت‌گیری دینی توان ایفای نقش میانجی در رابطه بین نگرش‌های ناکارآمد و عواطف مثبت و منفی با نگرش به روابط فرازناشویی را داراست؟

روش پژوهش

از آنجا که هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه نگرش‌های ناکارآمد و عواطف مثبت و منفی با نگرش به روابط فرازناشویی با توجه به نقش واسطه‌ای جهت‌گیری دینی در زوجین در آستانه طلاق شهر لار استان فارس است، پژوهش حاضر، توصیفی از نوع هم‌بستگی است. جامعه آماری پژوهش، کلیه زوجین در آستانه طلاق شهر لار استان فارس بود که با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای در نظر گرفته شد. با استفاده از جدول برآورد حجم نمونه کرچسی مورگان ۲۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت فرضیه‌آزمایی از آزمون‌های کلموگروف اسمیرنوف و سوبل همچنین نرم‌افزار PLS بهره برده شد.

ابزار پژوهش

۱- پرسشنامه نگرش به خیانت (روابط فرازناشویی)

پرسشنامه نگرش به خیانت (روابط فرازناشویی) توسط واتلی (۲۰۰۶) طراحی و اعتباریابی شده است، این پرسشنامه شامل ۱۲ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت می‌باشد. یافته پژوهش ویتلی (۲۰۰۶) حاکی از اعتبار مطلوب این نگرش سنج است، به طوری که آلفای کرونباخ حاصل از ضریب همسانی درونی ۰/۸۰/سنجیده شده است. این پرسشنامه توسط سیدعلی تبار و همکاران (۱۳۹۴) اعتباریابی شده است. آلفای کرونباخ این پرسشنامه در مطالعه عبدالله زاده (۲۰۱۰) ۰/۸۴/ تأیید شده است. برای تعیین پایایی این مقیاس از دو روش آلفای کرونباخ و ضریب بازآزمایی استفاده شد. ضریب آلفای

کرونباخ مقیاس نگرش به روابط فرازناتشویی ۰/۷۱ برآورد شده است. ضریب بازآزمایی حاصل از اجرای این آزمون نیز ۰/۸۷/ سنجیده شده است (سیدعلی تبار و همکاران، ۱۳۹۴). جهت بررسی روایی این آزمون در ایران، از روایی ملاکی از (نوع واگرا) استفاده شده است. به همین منظور، پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت به کار گرفته شد. روایی واگرا با جهت‌گیری مذهبی درونی، ۰/۲۹ و با جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۱۶ به دست آمد (سیدعلی تبار و همکاران، ۱۳۹۴). علی تبار، قنبری‌زاده، محمودی و حبیبی (۱۳۹۳) ضریب بازآزمایی این پرسشنامه را ۰/۸۷ گزارش کردند.

۲- پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی

پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت و راس (۱۹۶۷) که مشتمل بر ۲۱ ماده چهار گزینه‌ای است، سنجیده شده است، این مقیاس دارای دو بعد است. در این مقیاس، نمره‌گذاری برای سؤالات طیف لیکرت و اکثر سؤالات بدین صورت می‌باشد (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۴). نقطه برش این پرسشنامه نمره ۵۲/۵ است. نمره کمتر از ۵۲/۵ نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی فرد پایین و نمره بیشتر از ۵۲/۵ نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی فرد بالا می‌باشد. این آزمون، جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی را مورد سنجش قرار می‌دهد. منظور آلپورت از جهت‌گیری مذهبی درونی مؤلفه‌های انگیزشی فراگیری است که غایت و هدف هستند نه وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف فردی. مذهب بیرونی امری خارجی و ابزاری است که برای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت مورد استفاده قرار می‌گیرد. این مقیاس پس از ترجمه بر روی ۴۵ نفر دانشجوی دانشگاه‌های تهران اجرا و اعتبار آن با ضریب آلفای کرونباخ معادل ۰/۷۳۷ محاسبه گردید. هم‌بستگی بیرونی و درونی، ۰/۲۱ گزارش شد (آلپورت، ۱۹۶۸ و جانبرزگی، ۱۳۷۸). در پژوهش مقیمی (۱۳۹۸)، پایایی پرسشنامه به‌روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمد.

۳- پرسشنامه نگرش‌های ناکارآمد

پرسشنامه نگرش‌های ناکارآمد وایزمن و بک (DAS-۲۶) توسط وایزمن و بک (۱۹۷۸) بر مبنای نظریه بک در مورد محتوای ساختارشناختی در افسردگی تهیه شده است. این مقیاس از ۴ خرده‌مقیاس موفقیت - کامل طلبی، نیاز به تأیید دیگران، نیاز به راضی کردن دیگران و آسیب‌پذیری - ارزشیابی عملکرد می‌باشد. که بر اساس طیف لیکرت ۷ گزینه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری شده است و آلفای کرونباخ به دست آمده ۷۰ درصد می‌باشد.

۴- پرسشنامه عواطف مثبت و منفی

پرسشنامه ارزیابی عاطفه مثبت و منفی توسط واتسون و همکاران در سال ۱۹۸۸ ساخته شد، پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال می‌باشد. سؤالات پرسشنامه بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد تا خیلی کم) طراحی شده است و الفای کرونباخ به دست آمده ۰/۸۷ می‌باشد. پایایی بازآزمایی فهرست عواطف مثبت و منفی، ۰/۶۸ و ۰/۷۱ و روایی آنها با افسردگی بک، ۰/۳۶ و ۰/۵۸ و با مقیاس اضطراب، ۰/۳۵- و ۰/۵۸ به دست آمد (واتسون و همکاران، ۱۹۸۸).

یافته‌های پژوهش

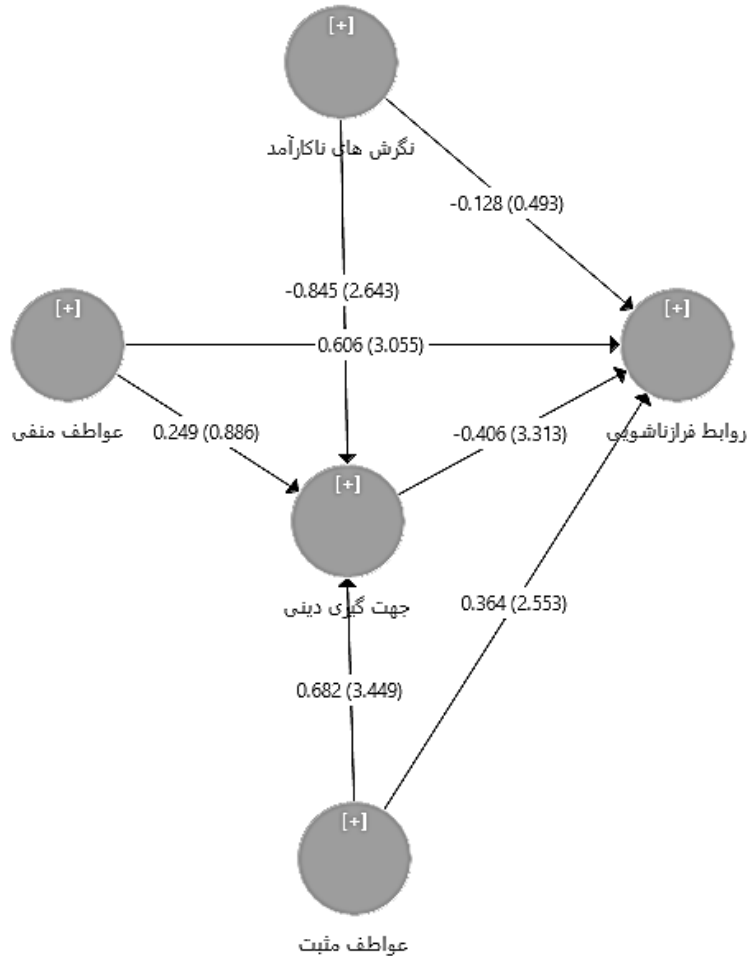
قبل از آزمون داده‌ها جهت دستیابی به پاسخ سؤال‌های پژوهش، توصیفی از متغیرهای جهت‌گیری دینی، روابط فرازناشویی، عواطف مثبت، عواطف منفی و نگرش‌های ناکارآمد و بررسی استاندارد بودن آنها در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول (۱): یافته‌های توصیفی

متغیر	میانگین	انحراف معیار
جهت‌گیری دینی	۱۷۶/۵۱۷۴	۲۷/۸۱۰۸۱
روابط فرازناشویی	۴۰/۲۰۴۰	۱۱/۸۲۶۳۸
عواطف منفی	۳۳/۸۶۰۷	۹/۷۴۹۳۸
عواطف مثبت	۳۳/۰۷۴۶	۹/۷۷۱۸۷
نگرش‌های ناکارآمد	۸۸/۵۴۷۳	۲۴/۴۷۲۰۰

در شکل ۱ یافته‌های ضریب استاندارد و ضریب معناداری برای مدل مفهومی پژوهش ارائه شده است. براساس این مدل نقش نگرش‌های ناکارآمد، عواطف منفی و عواطف مثبت با روابط فرازناشویی از طریق جهت‌گیری دینی سنجیده شده است. برای سنجش پایایی و روایی مدل مفهومی پژوهش از یافته‌های ضرایب الفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و میانگین واریانس استخراج شده، استفاده گردیده است.

شکل ۱: یافته‌های ضریب استاندارد و ضریب معناداری برای مدل مفهومی پژوهش

با توجه به این که در جدول ۲ مقدار ضرایب الفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای متغیرهای نگرش‌های ناکارآمد، عواطف مثبت، روابط فرازناشویی و جهت‌گیری دین بیشتر از ۰/۷ است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که پایایی مدل مفهومی پژوهش قابل قبول است. از آنجایی که مقادیر میانگین واریانس استخراج شده برای متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۵ است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که روایی همگرایی متغیرهای پژوهش نیز قابل قبول است.

جدول (۲): یافته‌های پایایی، روایی همگرایی مدل مفهومی پژوهش

میانگین واریانس استخراج شده	پایایی ترکیبی	الفای کرونباخ	
۰/۶۲۸	۰/۹۸۷	۰/۹۸۷	جهت‌گیری‌های دینی
۰/۸۴۱	۰/۹۸۴	۰/۹۸۳	روابط فرازناشویی
۰/۷۶۵	۰/۹۷۰	۰/۹۶۶	عواطف مثبت
۰/۶۴۶	۰/۹۴۸	۰/۹۴۳	عواطف منفی
۰/۶۸۹	۰/۹۸۳	۰/۹۸۲	نگرش‌های ناکارآمد

در جدول (۳) یافته‌های ضریب استاندارد و ضریب معناداری برای مدل مفهومی پژوهش ارائه شده است.

جدول (۳): یافته‌های ضریب استاندارد و ضریب معناداری برای مدل مفهومی پژوهش

P Values	t	ضریب تعیین	ضریب مسیر	مسیر
۰/۰۰۱	۳/۳۱۳	۰/۱۶۴	-۰/۴۰۶	جهت‌گیری دینی -> روابط فرازناشویی
۰/۰۰۱	۳/۴۴۹	۰/۴۶۵	۰/۶۸۲	عواطف مثبت -> جهت‌گیری دینی
۰/۰۱۱	۲/۵۵۳	۰/۱۳۲	۰/۳۶۴	عواطف مثبت -> روابط فرازناشویی
۰/۳۷۷	۰/۸۸۶	۰/۰۶۲	۰/۲۴۹	عواطف منفی -> جهت‌گیری دینی
۰/۰۰۳	۳/۰۵۵	۰/۳۶۷	۰/۶۰۶	عواطف منفی -> روابط فرازناشویی
۰/۰۰۹	۲/۶۴۳	۰/۷۱۴	-۰/۸۴۵	نگرش‌های ناکارآمد -> جهت‌گیری دینی
۰/۶۲۳	۰/۴۹۳	۰/۰۱۶	-۰/۱۲۸	نگرش‌های ناکارآمد -> روابط فرازناشویی

با توجه به نتایج جدول فوق، در مدل مفهومی پژوهش بین عواطف منفی و جهت‌گیری دینی و نگرش‌های ناکارآمد و روابط فرازناشویی ارتباط معناداری وجود ندارد. در جدول ۴ یافته‌های اثرات مستقیم و از مومن سو بل گزارش شده است.

جدول (۴): یافته‌های اثرات مستقیم و آزمون سوبل

آزمون سوبل		اثرات			مسیر		
P	t	اثر کل	اثر غیر مستقیم	اثر مستقیم	متغیر وابسته	متغیر واسطه	متغیر مستقل
		-۰/۴۰۶	----	-۰/۴۰۶	روابط فرازنشویی	----	جهت‌گیری دینی
۰/۰۱۵	۲/۳۸۹	۰/۰۸۷	-۰/۲۷۷	۰/۳۶۴		جهت‌گیری دینی	عواطف مثبت
۰/۰۲۴	۲/۲۴۵	۰/۵۰۵	-۰/۱۰۱	۰/۶۰۶			عواطف منفی
۰/۰۳۸	۲/۰۶۶	۰/۲۱۵	۰/۳۴۳	-۰/۱۲۸			نگرش‌های ناکارآمد

با توجه به نتایج این جدول، اثر مستقیم بین عواطف مثبت و روابط فرازنشویی ۰/۳۶۴ است که نقش واسطه جهت‌گیری دینی باعث کاهش آن به ۰/۰۸۷ شده است. همچنین اثر مستقیم عواطف منفی و نگرش‌های ناکارآمد با روابط فرازنشویی به ترتیب ۰/۶۰۶ و ۰/۱۲۸- است که در نتیجه نقش واسطه جهت‌گیری دینی، اثرات کل آنها به ترتیب به ۰/۵۰۵ و ۰/۲۱۵ تغییر کرده است. به عبارتی جهت‌گیری دینی باعث کاهش میزان اثر کل در بین عواطف مثبت و منفی با روابط فرازنشویی شده است. همچنین با توجه به این که در آزمون سوبل مقادیر سطح معناداری برای مسیرهای واسطه‌گری جهت‌گیری دینی، کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین عواطف مثبت، عواطف منفی، نگرش‌های ناکارآمد با روابط فرازنشویی از طریق جهت‌گیری دینی رابطه معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی رابطه نگرش‌های ناکارآمد و عواطف مثبت و منفی با نگرش به روابط فرازنشویی با توجه به نقش واسطه‌ای جهت‌گیری دینی در زوجین آستانه طلاق بود. یافته‌های پژوهش نقش واسطه‌ای جهت‌گیری دینی را در رابطه مذکور مورد تأیید قرار داد. این یافته هم‌سو با یافته‌های توتل و دیویس (۲۰۱۵)، بشرپور (۱۳۹۴) و اتکینز و کسل (۲۰۰۸) است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت عواطف مثبت و منفی در تصمیم‌گیری و واکنش افراد تأثیر زیادی دارند. عواطف مثبت سبب گسترش آگاهی فرد می‌شوند و برعکس افراد با عواطف منفی در هنگام مواجهه با مشکلات زناشویی نمی‌توانند تمرکز کنند و توانایی حل مسئله و تصمیم‌گیری صحیح را ندارند؛ در نتیجه، به صورت ناکارآمد عمل می‌کنند و ممکن است برای رهایی از عواطف منفی به روابط فرازناشویی روی آورند (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین هنگامی که زوجین بتوانند عواطف مثبت و منفی خود را به طور صحیح بیان کنند، از کیفیت زناشویی بالاتری برخوردار خواهند بود. افرادی که از بهزیستی ذهنی بالایی برخوردارند، عواطف مثبتی را ابراز می‌کنند و از وقایع، برداشت مثبتی دارند و برعکس افرادی که از بهزیستی ذهنی پایین‌تری برخوردارند، وقایع را منفی تلقی می‌کنند و عواطف منفی از قبیل اضطراب، افسردگی و پرخاشگری را نشان می‌دهند که همگی این تجارب با سازگاری زناشویی در ارتباط است (اله‌بخشی و قمری، ۱۳۹۶).

از سوی دیگر، افراد دین‌دار از قوانینی پیروی می‌کنند که این قوانین افراد را به انجام واجبات، ترغیب و از انجام محرمات، منع می‌کند. با توجه به اینکه روابط فرازناشویی نیز از جمله گناهان کبیره است و دین اسلام نیز آن را نکوهش کرده است، در نتیجه، هرچه نگرش مذهبی فرد بالاتر باشد، فرد دیدگاه منفی‌تری نسبت به خیانت دارد. همچنین هرچه افراد از عواطف مثبت بیشتری برخوردار باشند، هیجانات مثبت بیشتری نشان می‌دهند و با واکنش مثبت همسر نیز روبه‌رو می‌شوند و به مشکلات به دید پدیده‌ای مثبت می‌نگرند و با ارتباط متقابل مناسب، آنان را حل می‌کنند؛ در نتیجه، از رضامندی بیشتری برخوردار می‌شوند. بدیهی است هرچه انتظارات و خواسته‌های افراد از ازدواج، بیشتر برآورده شود، روابط زوجین مستحکم‌تر و پایدارتر می‌شود و از بروز مشکلات و آسیب‌هایی از جمله خیانت زناشویی در امان خواهند ماند که سبب فروپاشی کانون خانواده می‌شود.

نگرش‌ها و اعمال مذهبی، زندگی افراد را معنا دار می‌کنند و برخی اعمال از جمله عبادت خداوند و توکل به خدا در شرایط بحرانی، سبب آرامش درونی و امیدواری در افراد می‌شود (علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۳). همچنین مذهب یکی از عوامل تأثیرگذار بر بهداشت روانی افراد است (آلترمن و همکاران^۱، ۲۰۱۰). کوئینگ^۲ (۲۰۰۴) بیان می‌کند مذهب روی کیفیت

1. Alterman et al.

2. Koenig.

زندگی افراد تأثیر می‌گذارد و سلامت ذهنی و بهزیستی آنها را افزایش می‌دهد. امیدوار بودن و توکل کردن به خداوند و احساس تعلق داشتن به نیروی برتر سبب می‌شود افراد در مواجهه با رویدادهای آسیب‌رسان و شرایط مشکل‌زا فشار کمتری را تحمل کنند (یانگ و مائو، ۲۰۰۷).

منابع

- ایراندوست، رضیه؛ ملیحی الذاکرینی، سعید؛ سهرابی اسمرد، فرامرز و آهی، قاسم (۱۳۹۷)، الگوی علی روابط بین عملکرد جنسی بر پایه باورهای بدکارکردی جنسی با میانجی درماندگی روان‌شناختی و ابعاد صمیمت زناشویی، *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۳ (۴۵)، ص ۱۳۵-۱۵۲.
- بشرپور، سجاد (۱۳۹۴)، *جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی و استعداد خیانت زناشویی*، کنگره انجمن روان‌شناسی معاصر.
- جان بزرگی مسعود (۱۳۷۸)، *بررسی اثربخشی روان‌درمانگری کوتاه مدت با و بدون جهت‌گیری مذهبی بر مهار اضطراب و تنیدگی*، پایان‌نامه دکتری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- حبیبی عسگرآباد، مجتبی و حاجی حیدری، زهرا (۱۳۹۴)، علل خیانت زناشویی از دیدگاه زوجین مراجعه‌کننده به دادگاه خانواده، *خانواده پژوهی*، سال یازدهم، شماره ۴۲، ص ۱۸۵-۱۶۵.
- خسروی، انیسه؛ حیدرنیا، احمد و نظیفی، مرتضی (۱۳۹۸)، نقش نگرش مذهبی در نگرش به خیانت زناشویی با میانجی‌گری بهزیستی ذهنی در زنان متأهل، *پژوهش نامه روان‌شناسی مثبت*، ۵ (۳)، ص ۱۳-۲۸.
- رفاهی، ژاله و شمس‌الدینی، هانیه (۱۳۹۴)، *نقش پیش‌بینی‌کنندگی باورهای غیرمنطقی ارتباطی و مؤلفه‌های عشق بر دلزدگی زناشویی زنان*، کنگره ملی خانواده سالم.
- سیدعلی تبار، سیدهادی؛ محمدعلی پور، زینب؛ حبیبی، فرشته؛ سروستانی، علی و جوان بخت، علی رضا (۱۳۹۴)، بررسی روایی و پایایی مقیاس نگرش به روابط فرازنشویی، *فصلنامه پژوهنده*، ۲۰ (۶)، ص ۳۴۲-۳۴۹.
- شاه‌سیاه، مرضیه؛ بهرامی، فاطمه؛ محبی، سیامک و تبرایی، یاسر (۱۳۹۰)، هم‌بستگی بین بهزیستی ذهنی با کیفیت زندگی زناشویی زوجین، *مجله دانشگاه علوم پزشکی قم*، ۵ (۴)، ص ۶۷-۶۱.
- عدل، حدیث‌السادات؛ پیرانی، ذبیح و شفیع‌آبادی، عبدالله (۱۳۹۷)، اثربخشی روان‌درمانی گروهی مبتنی بر کیفیت زندگی بر تعهد زناشویی در زنان نابارور، *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۴۵ (۱۱)، ص ۹۷-۱۱۵.

- علی اکبری دهکردی، مهناز؛ پیمان فر، الیکا؛ محتشمی، طیبه و برجعلی، احمد (۱۳۹۳)، مقایسه سطوح مختلف نگرش مذهبی بر احساس معنا، تنهایی و شادکامی در زندگی سالمندان تحت پوشش سازمان بهزیستی، سالمند: *مجله سالمندی ایران*، ۹ (۴)، ص ۳۰۵-۲۹۷.
- علی تبار، سیدهادی؛ قنبری، سعید؛ زاده محمدی، علی و حبیبی، مجتبی (۱۳۹۳)، بررسی رابطه بین روابط جنسی پیش از ازدواج با نگرش به روابط فرازناشویی، *خانواده پژوهی*، ۱۰ (۲)، ص ۲۵۵-۲۶۷.
- مقیمی، رحیمه (۱۳۹۸)، *رابطه جهت‌گیری مذهبی و مثبت‌اندیشی با خودکنترلی در دختران نوجوان شهر گنبد کاووس*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، گنبد: مؤسسه آموزش عالی شمس.
- مؤمنی جاوید، مهرآور و شعاع کاظمی، مهرانگیز (۱۳۹۰)، تأثیر روان‌درمانی زوجینی بر کیفیت زندگی زوجین آسیب‌دیده از خیانت‌های زناشویی در تهران، *مجله تخصصی پژوهش و سلامت*، سال اول، شماره ۱، ص ۵۳-۶۳.
- اله‌بخشی، بیتا و قمری، محمد (۱۳۹۶)، *رابطه بهزیستی ذهنی با میزان سازگاری زناشویی در دانش‌جویان متأهل*، اولین کنفرانس بین‌المللی فرهنگ، آسیب‌شناسی روانی و تربیت، تهران، دانشگاه الزهراء ع.ا.س..
- یوسفی، ناصر؛ کریمی پور، بنت‌الهدا و امانی، احمد (۱۳۹۶)، بررسی مدل باورهای مذهبی، سبک‌های حل تعارض و تعهد زناشویی با نگرش نسبت به خیانت زناشویی، *مشاوره کاربردی*، ۷ (۱)، ص ۴۷-۶۴.
- Allen, E. S. , & Atkins, D. C. (2012), The association of divorce and extramarital sex in a representative US sample, *Journal of Family Issues*, 33(11), p 1477-1493.
- Allport, G. (1968), *The person in psychology*, Boston, Beacon Press.
- Allport, G. W. & Ross, JM. (1967), “Personal religious orientation and prejudice”, *Journal of Personality and Social Psychology*, p 432- 443.
- Alterman, A. I. , Cacciola, J. S. , Ivey, M. A. , Coviello, D. M. , Lynch, K. G. , Dugosh, K. L. , & Habing, B. (2010), Relationship of mental health and illness in substance abuse patients, *Personality and individual differences*, 49(8), p 880-884.
- Atkins, D. C. , & Kessel, D. E. (2008), Religiousness and infidelity: Attendance, but not faith and prayer, predict marital fidelity, *Journal of Marriage and Family*, 70(2), 407-418.

- Boekhout, B. A. , Hendrick, S. S. , & Hendrick, C. (2003), Exploring infidelity: Developing the relationship issues scale, *Journal of Loss & Trauma*, 8(4), p 283-306.
- Dollahite, D. C. , Hawkins, A. J. , & Parr, M. R. (2012), “Something more”: The meanings of marriage for religious couples in America, *Marriage & Family Review*, 48(4), p 339-362.
- Fincham, F. D (2017), Forgiveness and conflict resolution in marriage, *Journal of Family Psychology*, 18(2): p 72-81.
- Harley, F. (2015), Freedom of infidelity, *Journal of Research in personality*,13(4): p 231-246.
- Koenig, H. G. (2004), Spirituality, wellness, and quality of life, *Sexuality. Reproduction and Menopause*, 2(2), p 76-82.
- Mahoney, A. , Pargament, K. I. , Tarakeshwar, N. , & Swank, A. B. (2008), Religion in the home in the 1980s and 1990s: A meta-analytic review and conceptual analysis of links between religion, marriage, and parenting. *Journal of family psychology*, 15(4), p 559- 596.
- McDaniel, B. (2018), Do you have anything to hide? Infidelity-related behaviors on social media sites and marital satisfaction, *computers in human behavior*. 20(9), p 88-95.
- Straus, M. A. (2018), Physical assaults by wives a major social problem, In R. J. Gelles. D. J. Loseke (Eds) / *Current controversies on family violence* (P 67-87), Newbury Park, CA: Sage.
- Tuttle, J. D. , & Davis, S. N. (2015), Religion, infidelity, and divorce: Reexamining the effect of religious behavior on divorce among long-married couples, *Journal of Divorce & Remarriage*, 56(6), p 475-489.
- Watson, D. ; Clarke, L. A. and Tellegen, A. (1988), “Development and validation of briefmeasures of positive and negative affect: the PANAS Scales”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, p 1063-1070

- Whatley MA. Attitudes toward infidelity scale, *J Soc Psychol*, 2008;133, p 547-51.
- hatley, M. A. (2008), Attitudes toward infidelity scale, *J Soc Psychol*, 133, p 547-51.
- Yang, K. P. , & Mao, X. Y. (2007), A study of nurses' spiritual intelligence: A cross-sectional questionnaire survey, *International journal of nursing studies*, 44(6), p 999-1010.
- Zhang, H. (2019), Association between parental marital conflict and Internet addiction: A moderated mediation analysis, *J Affective Disorders*, 22(3), p 27-32.